

Barabáš

“To za to stojí, nie?”

★ Je toho veľa, čo by sme sa mohli pýtať režiséra, kameramana, dokumentaristu – jednoducho filmára a človeka Paľu Barabáša. ★ Ako sa natáčalo na Severnom póle či v podzemí stolových hôr? Ako dlho musel čakať na zábery s vlkami či medveďom pri ovčom košari? Z ktorého kopca na Slovensku je najkrajší pohľad? V ktorej krajine sú najusmievavejší ľudia? Alebo ktoré ocenenie si najviac váži? ★ Je to však muž s kopou krásnej práce, ale s málom času. ★ Preto odpovede na podstatné veci musíme nájsť v jeho filmoch ★ V tých o Slovensku a Tatrách sa dozvedáme o jeho vzťahu k našej krajine a tradíciám. Vo filmoch spod monumentálnych Himalájí nám ukazuje, ako aj v skromných podmienkach byť spokojný a mať „upratané“ v duši. Dokumenty o prírodných kmeňoch nám zasa odpovedajú na otázky ako žiť v spojení s prírodou. ★ A v niektorých sa dozvedáme o tlaku globalizácie na staré kultúry, o vplyve zvyšovania našej životnej úrovne na úkor života iných. ★ Všetky nás však utvrďujú v poznaní, že táto Zem je krásna, tajomná a stojí za to... ★

Posledné hrejivé lúče nad Tatrami.

So zatajeným dychom sledujeme vo Vašich filmoch Vašich priateľov – „dobrodruhov“ ako lezú na strmé skaly, zlaňujú popri mohutnom vodopáde, skáču do ľadových vôd kaňonov, brodia sa bažinami, štípe ich neprijemný hmyz, či čelia natiahnutým lukom domorodcov. Iba málokedy si uvedomíme, že tým istým prechádza aj muž za kamerou a navyše práve s tou kamerou. Niekedy mám pocit, že kým niekto lezie dolu či hore, tak vy bleskovo skáčete z jednej strany na druhú, zo štítu na štít, ste tu i tam, aby to všetko bolo zaznamenané

z každej strany, z každého uhla. Ako to skutočne prebieha pri filmovaní?

Pre mňa je vždy najdôležitejšie, aby expedícia mala originálny cieľ. Samozrejme tiež, aby bola úspešná. To filmovanie je až na druhom mieste. Moji priatelia často ani nevedia, že ich filmujem. Expedícia sa neprispôsobuje filmovaniu, to väčšinou nie je ani možné. Ja sa snažím prispôsobiť danej ceste.

Viete aj cez objektiv kamery objektívne vyhodnotiť situáciu – kde môžete stúpiť, kde sa chytiť? Neskresľuje kamera často nebezpečný priestor, aby

ste sa v ňom mohol pohybovať bez ujmy na zdraví?

Práve keď mám najväčší strach, priložím si kameru k oku. Zrazu sa na dianie okolo seba pozerám nie ako účastník expedície, ale ako tvorca dokumentu. Netvrdím, že je to bezpečný postup, ale vtedy zo mňa strach opadne.

Jeden z veľmi silných príbehov, ktorý ste režíroval mal okrem Vás ešte dvoch „špeciálnych“ kameramanov. Bol to takmer intímny spôsob natáčania výpovedí. Hovorím o zimnom prechode hlavným hrebeňom Tatier. Aká

Cez Himaláje do Ladakhu
- Ki Gompa

Bhután - bezpečný pohľad na svet.

Cestu pod 2. najvyššiu horu sveta zvládla aj koza.

K2 - hora hôr.

bola práca na tomto filme – Stopy na hrebeni?

Bola to posledná, šiesta časť seriálu Príbehy tatranských štítov, kde som chcel predstaviť hlavný hrebeň Tatier z perspektívy, z akej ho nikto nepozná. A predsa, Slovensko leží pod týmto hrebeňom. Oslovil som dvoch mladých priateľov, či by sa nepokúsili o prechod celého hrebeňa Tatier v zime. Málokto veril, že sa im to podarí. Veľké nádeje som do nich nekladal ani ja. Koniec koncov, takýto prechod bez podpory a non stop, dokázal pred nimi iba Pavol Pochylý v roku 1979. Počas 15-dňového prechodu vládli na hrebeni naozaj kruté podmienky. Ale chlapci to zvládli, niečo aj nakrútili a nám sa to celé podarilo zdokumentovať.

Ako prichádzajú – vznikajú námety k Vaším filmom?

Prichádzajú tak akosi sami. Niektoré témy si vyhladám ja, niektoré nájdu mňa. Z mnohých ciest som filmy neurobil, nie preto, že by to neboli silné témy, ale preto, že ich prebili iné – silnejšie. To ma stále mrzí, lebo na expedície, z ktorých sa neurobí film, či kniha, sa časom zabudne. Spomeniem napríklad hľadanie jaskýň na stolovej hore Kukenam vo Venezuele, splav rieky Karnali v Nepále, prechod Zeme kráľovnej Maud v Antarktíde, či cesta na Južný a Severný pól.

Filmy ako napr. Pururambo ste natáčali pred takmer 10-timi rokmi, Mustang pred 13-timi. Nemáte niekedy chuť

zistiť, aké je to tam teraz? Či sa im stále darí udržať si svoju tenkú hranicu sloby – nedotknuteľnosti?

To je jedna z rovín hľadania námetov pre moje filmy. Zachytiť to, čo cítite, že tu o pár rokov nebude. Preto som veľmi rád, že sa mi podarilo zachytiť kmene a kultúry, ktoré dnes už zápasia o svoju identitu s globalizačným valcom. Spomeniem napríklad film Omo – Cesta do praveku, kde sme zachytili štyri kmene pri rieke Omo, akoby z doby kamennej. Dnes sa na tejto rieke stavajú tri veľké hydroelektrárne a ľudia sa museli vysídliť a zmeniť svoj po tisícročia rovnaký spôsob života. Zostal tu len dokument ako svedectvo doby. Doby nie tak dávnej. A takto by som mohol komentovať veľa mojich dokumentov. Napríklad do bájneho kráľovstva Mustang prišla električka a Číňania tadiaľ plánujú postaviť cestu do Indie.

Niektoré sa snažia na cestách nájsť nielen nepoznané krajiny či kmene, ale aj sám seba. Ako na Vás vplývalo poznanie iných kultúr, iných spôsobov života, iných hodnôt?

Pre mňa bolo skôr dôležité byť v tej najčistejšej prírode, ktorá sa ešte zachovala na našej Zemi. Keď sa tam stretnete s prírodnými kultúrami, je to bonus navyše. Často mám dojem, že ak sa s nami na tejto planéte niečo stane, budú to práve prírodné kmene, ktoré prežijú. Medzi nás a prírodu si stavíme obrovský múr – to sa nám časom môže vypomstiť.

Veľa času ste strávili s prírodnými ľuďmi – kmeňmi. Prevzali ste od nich niečo, čo používate vo svojom bežnom živote?

Je to predovšetkým radosť zo života. Zo všetkého, čo život a príroda okolo nás ponúka. Tešiť sa z každej kvapky vody a zrnka obilniny. Prírodné kmene poznajú príbehy každého svojho jedla. Ako a kde rástlo, a čo obsahuje. My sme to už vďaka civilizácii stratili.

Myslím, že cestovatelia sú ľudia bez predsudkov. Je napriek tomu niečo, čo Vás zo zvykov či spôsobov domorodých kmeňov zaskočilo?

Na Novej Guinei domorodci necestujú. Boja sa prechádzať cez údolia. Veria, že človek svojim príchodom spúšťa rad udalostí, ktoré sa stanú. Ak je človek dobrý, stane sa niečo dobré. Ak je zlý, niekto ochorie, alebo umrie. Zlo treba potrestať. A keďže sú ľudozrúti, postup je vopred daný. Prechod Guineou naozaj nebol jednoduchý. Stačí si pozrieť film Pururambo. Napriek tomu, najmenší obyvatelia našej Zeme – Pygmejovia v africkom Kongu, hoci majú podobný spôsob života, podobné kamenné sekery a slamené chyže, všetky problémy riešia spevom a tancom. V ich slovníku neexistuje slovo vojna.

Takmer každý na Slovensku pozná vaše meno a vieme aj o množstve ocenení Vašich filmov v zahraničí i doma. Ale okrem DVD-čiek, či festivalových premietaní nám televízia (tá, ktorá nás má vzdelávať) dáva len málo príležitostí

poznať vaše filmy. Prečo je to tak? Prečo sa u nás vysiela viac francúzskych dokumentov (vdaka i za ne), ako tých našich?

Myslím si, že sa to v poslednom čase mení k lepšiemu. Príbehy tatranských štítov boli vyrobené v spolupráci s RTVS. Ale dostať filmy napríklad do českých televízií je jednoduchšie. Prečo je to tak, naozaj neviem.

Z vašich filmov i slov cítiť spätosť s našou krajinou, najmä horami. Čo by ste „namiešali“ do štamprlíka pre Slovákov, aby ste v nich prebudili schopnosť vnímať to okolo nás?

Treba cestovať po svete. Len tak sa dá spoznať a vážiť si to vzácne a jedinečné, čo máme doma. To, čím sa odlišujeme. Ale nie do hotelových rezortov, tam vládne uniformita, ktorú sa nám aj tak ťažko podarí napodobniť.

Na jednu stranu chceme byť otvorení svetu bez hraníc, na druhú si chceme uchrániť to naše krásne – slovenské. Poradte ako na to?

Keď som prechádzal cez bhutánske kráľovstvo, zaujali ma štyri zákony, ktoré majú zabezpečovať šťastie ľudí v krajine. Boli to: bezplatné školstvo, zdravotníctvo, prístup k ekologicky čistému jedlu, vode a prostrediu, a zachovanie tradícií. Práve tie tradície dávajú človeku záchytný bod v živote, v rodine.

Na čom teraz pracujete? Čo by ste chceli do budúcnosti ešte preniesť na filmové „plátno“?

Novým filmom bude príbeh kmeňa Suri, ktorý žije na sudánsko-etiópskej hranici. Je to jeden z posledných afrických kmeňov, ktorý si zachováva svoju hrdosť a nechce sa vzdáť tradícií. Bohužiaľ, jeho boj proti ázijským korporáciám, ktoré si prenájmajú ich pôdu od etiópskej vlády, je vopred prehraný. Je to apel na to, aby sme si uvedomili, že za každým našim luxusom sa odohrávajú v treťom svete obrovské tragédie.

Na záver ešte k „výzve“ na vašej stránke: Choď tam, kam chceš ísť. Prečo by ľudia mali cestovať alebo po Vašom putovať? Práve vtedy, keď sú nespokojní so svojim životom. Nech spoznávajú iné kultúry, iné spôsoby života a myslenia. Cesty pomôžu urobiť si poriadok v rebríčku hodnôt a vrátiť sa ako iný – spokojnejší človek. To za to stojí, nie? :-)

*Otázky pripravila Dagmar Staňová
fotografie poskytol Pavol Barabáš*

★ www.k2studio.sk

Zem kráľovnej Maud.

Barabáš “To za to stojí, nie?”

★ Je toho veľa, čo by sme sa mohli pýtať režiséra, kameramana, dokumentaristu – jednoducho filmára a človeka Paľa Barabáša. ★ Ako sa natáčalo na Severnom póle, či v podzemí stolových hôr? Ako dlho musel čakať na zábery s vlkmi či medveďom pri ovčom košari? Z ktorého kopca na Slovensku je najkrajší pohľad? V ktorej krajine sú najusmiatejší ľudia? Alebo, ktoré ocenenie si najviac váži? ★ Je to však muž s kopou krásnej práce ale s málom času. ★ Preto odpovede na podstané veci musíme nájsť v jeho filmoch ★ V tých o Slovensku a Tatrách sa dozvedáme o jeho vzťahu k našej krajine a tradíciám. Vo filmoch spod monumentálnych Himalájí nám ukazuje ako aj v skromných podmienkach byť spokojný a mať „upratané“ v duši. Dokumenty o prírodných kmeňoch nám zasa odpovedajú na otázky ako žiť v spojení s prírodou ★ A v niektorých sa dozvedáme o tlaku globalizácie na staré kultúry, o vplyve zvyšovania našej životnej úrovne na úkor života iných. ★ Všetky nás však utvrdzujú v poznaní, že táto Zem je krásna, tajomná, a stojí za to... ★

So zatajeným dychom sledujeme vo Vašich filmoch Vašich priateľov - “dobrodruhov” ako lezú na strmé skaly, zlaňujú popri mohutnom vodopáde, skáču do ľadových vôd

Slnko bolo už dva týždne nad obzorom...

vizitka /profile

- ★ Pavol Barabáš - nar. 1959 v Trenčíne, žije v Bratislave
- ★ natočil viac ako 30 filmov, dokumentov
- ★ získal viac ako 230 medzinárodných ocenení z filmových festivalov i spoločenských ocenení
- ★ **výber z filmov:** Polárnik (2014), Stopy na hrebene (2013), Príbehy tatranských štítov (2011 - 2013), Hľadači tieňa (2013), Kde ticho hovorí (2013), Zajatci podzemia (2012), Hľadači utajených svetov (2010), Pygmejovia – deti džungle (2011), Trou de Fer – železná diera (2011), Mongolsko – v tieni Džingischána (2010), Tajomstvo podzemia (2009), Bhután – hľadanie šťastia (2008), Everest – Juzek Psotka (2008), Carstensen – siedma hora (2008), Neznáma Antarktída (2007), Vysoké Tatry – divočina zamrznutá v čase (2007), Tepuy – cesta do hlbín Zeme (2007), Pururambo (2005), Amazonia Vertical (2004), Omo – cesta do praveku (2002), Mustang (2001), Tajomné Mamberamo (2000), 118 dní v zajatí ľadu (1998)
- ★ **výber z expedícií:** 2012: Godžeb - Rieka hrochov, Expedícia K2,

V zemi Himbov, 2011: Suri – najobávanejší kmeň Afriky, 2010: Pešo na Južný pól, Trou de Fer – cez najťažší kaňon sveta, 2009: Muchimuk – nové objavy na Chimante, 2008: Mongolsko – naprieč krajinou Džingischána, 2006: Nové objavy na Kukename a Roraime, 2005: Antarktída – 1. peší prechod na Mount Vinson, 2004: Prechod Novou Guineou ku kmeňu Kombai, 2001: Druhý historický splav africkej rieky OMO, 1993: Expedícia Karakoram Highway

★ **je spoluobjaviteľom** megajaskyne na stolovej hore Chimantá

- ★ zúčastnil sa prvého prechodu Ellsworthovho pohoria v Antarktíde.
- ★ bol členom peších výprav na Severný i Južný pól
- ★ Začiatkom júla 2014 získal film **Stopy na hrebene** ďalšie ocenenie - **hlavnú cenu Grand Prize na festivale horských filmov na Novom Zélande** spomedzi 74 filmov svetovej úrovne. Počas turné víťazných filmov po 15 mestách aj novozélandania spoznávajú krásu našich hôr a najmä silný príbeh dvojice kamarátov.

Asmati - lovci lebiek, Nová Guinea.

kaňonov, brodia sa bažinami, štípe ich neprijemný hmyz, či čelia natiahnutým lukom domorodcov. Iba málokedy si uvedomíme, že tým istým prechádza aj muž za kamerou a navyše práve s tou kamerou. Niekedy mám pocit, že kým niekto lezie dolu či hore, tak vy bleskovo skáčete z jednej strany na druhú, zo štítu na štít, ste tu i tam, aby to všetko bolo zaznamenané z každej strany, z každého uhla. Ako to zvládáte? Ako to skutočne prebieha pri filmovaní?

Pre mňa je vždy najdôležitejšie, aby expedícia mala originálny cieľ. Samozrejme tiež, aby bola úspešná. To filmovanie je až na druhom mieste. Moji priatelia často ani nevedia, že ich filmujem. Expedícia sa neprispôbuje filmovaniu, to väčšinou nie je

ani možné. Ja sa snažím prispôbiť danej ceste.

Viete aj cez objektív kamery objektívne vyhodnotiť situáciu – kde môžete stúpiť, kde sa chytiť? Neskresľuje kamera často nebezpečný priestor, aby ste sa v ňom mohli pohybovať bez ujmy na zdraví? Práve keď mám najväčší strach, priložím si kameru k oku. Zrazu sa na dianie okolo seba pozerám nie ako účastník expedície, ale ako tvorca dokumentu. Netvrdím, že je to bezpečný postup, ale vtedy zo mňa strach opadne.

Jeden z veľmi silných príbehov, ktorý ste režíroval mal okrem Vás ešte dvoch “špeciálnych” kameramanov. Bol to tak-

mer intímny spôsob natáčania výpovedí. Hovorím o Zimnom prechode hlavným hrebeňom Tatier. Aká bola práca na tomto filme - jednej z častí seriálu Príbehy tatranských štítov?

Bola to posledná, šiesta časť seriálu Príbehy tatranských štítov, kde som chcel predstaviť hlavný hrebeň Tatier z perspektívy, z akej ho nikto nepozná. A predsa, Slovensko leží pod týmto hrebeňom. Oslovil som dvoch mladých priateľom, či by sa nepokúsili o prechod celého hrebeňa Tatier v zime. Málokto veril, že sa im to podarí. Veľké nádeje som do nich nevkladal ani ja. Koniec koncov, takýto prechod bez podpory a non stop, dokázal pred nimi iba Pavol Pochylý v roku 1979. Počas 15-dňového prechodu vládli na hrebene naozaj kruté podmienky. Ale chlapci to zvládli, niečo aj nakrútili a nám sa to celé podarilo zdokumentovať.

Ako prichádzajú - vznikajú námety k Vaším filmom?

Prichádzajú tak akosi sami. Niektoré témy si vyhladáam ja, niektoré nájdu mňa. Z mnohých ciest som filmy neurobil, nie preto, že by to neboli silné témy, ale preto, že ich prebili iné - silnejšie. To ma stále mrzí, lebo na expedície, z ktorých sa neurobí film, či kniha, sa časom zabudne. Spomeniem napríklad hľadanie jaskýň na stolovej hore Kukenam vo Venezuele, splav rieky Karnali v Nepále, prechod Zeme kráľovnej Maud v Antarktíde, či cesta na Južný a Severný pól.

Filmy ako napr. Pururambo ste natáčali pred takmer 10-timi rokmi. Mustang pred 13-timi. Za ten čas sa toho veľa zmení. Nemáte niekedy chuť zistiť, aké je to tam teraz? Či sa im stále darí udržať si svoju tenkú hranicu slobody - nedotknuteľnosti? Či čas, ktorý sa tam akoby zastavil, nezačal meniť aj ich krajinu, ich životy?

To je jedna z rovín hľadania námetov pre moje filmy. Zachytiť to, čo cítite, že o pár rokov tu nebude. Preto som veľmi rád, že sa mi podarilo zachytiť kmene a kultúry, ktoré dnes už zápasia o svoju identitu s globalizačným valcom. Spomeniem napríklad film Omo - Cesta do praveku, kde sme zachytili štyri kmene pri rieke Omo, akoby z doby kamennej. Dnes sa na tejto rieke stavajú tri veľké hydroelektrárne a ľudia sa museli vysídliť a zmeniť svoj po tisícročia rovnaký spôsob života. Ostal tu len dokument ako svedectvo doby. Doby nie tak dávnej. A takto by som mo-

Roraima, Venezuela.

hol komentovať veľa mojich dokumentov. Napríklad do bájneho kráľovstva Mustang prišla električka a Číňania tadiaľ plánujú postaviť cestu do Indie.

Niekoľko sa snaží na cestách nájsť nielen nepoznané krajiny, či kmene, ale aj sám seba. Ako na Vás vplývalo poznanie iných kultúr, iných spôsobov života, iných hodnôt?

Pre mňa bolo skôr dôležité byť v tej najčistejšej prírode, ktorá sa ešte zachovávala na našej Zemi. Keď sa tam stretnete s prírodnými kultúrami, je to bonus navyše. Často mám dojem, že ak sa s nami na tejto planéte niečo stane, budú to práve prírodné kmene, ktoré prežijú. Medzi nás a prírodu si stavíme obrovský múr - to sa nám časom môže vypomstiť.

Veľa času ste strávili s prírodnými ľuďmi - kmeňmi. Prevezli ste od nich niečo, čo používate vo svojom bežnom živote?

Je to predovšetkým radosť zo života. Zo všetkého, čo život a príroda okolo nás ponúka. Tešiť sa z každej kvapky vody a zrnka obilniny. Prírodné kmene poznajú príbehy každého svojho jedla. Ako a kde rástlo a čo obsahuje. My sme to už vďaka civilizácii stratili.

Myslím, že cestovatelia sú ľudia bez predsudkov. Je napriek tomu niečo, čo Vás zo zvykov či spôsobov domorodých kmeňov zaskočilo?

Na Novej Guineji domorodci necestujú. Boja sa prechádzať cez údolia. Veria, že človek svojim príchodom spúšťa rad udalostí, ktoré sa stanú. Ak je človek dobrý, stane sa niečo dobré, ak je zlý, niekto ochorie, alebo umrie. Zlo treba potrestať. A keďže sú ľudožrúti, postup je jednoduchý. Prechod Guineou naozaj nebol jednoduchý. Stačí si pozrieť film Pururambo. Napriek tomu, najmenší obyvatelia našej Zeme - Pygmejovia v africkom Kongu, hoci majú podobný spôsob života, podobné kamenné sekery a slamené chyže, všetky problémy riešia spevom a tancom. V ich slovníku neexistuje slovo vojna.

Takmer každý na Slovensku pozná vaše meno a vieme aj o množstve ocenení Vašich filmov v zahraničí i doma. Ale okrem DVD-čiek, či festivalových premietaní, nám televízia, (tá, ktorá nás má vzdelávať), dáva len málo príležitostí poznať aj vaše filmy. Prečo je to tak? Prečo

sa u nás vysielajú viac francúzskych dokumentov (vďaka i za ne), ako tých našich?

Myslím si, že sa to v poslednom čase mení k lepšiemu. Príbehy tatranských štítov boli vyrobené v spolupráci s RTVS. Ale dostať filmy napríklad do českých televízií je jednoduchšie. Prečo je to tak, naozaj neviem.

Z vašich filmov i slov cítiť spätosť s našou krajinou, najmä horami. Čo by ste „namiešali“ do štamprlíka pre Slovákov, aby ste v nich prebudili schopnosť vnímať to okolo nás?

Treba cestovať po svete. Len tak sa dá spoznať a vážiť to vzácne a jedinečné, čo máme doma. To, čím sa odlišujeme. Ale nie do hotelových rezortov, tam vládne uniformita, ktorú sa nám aj tak ťažko podarí napodobniť.

Na jednu stranu chceme byť otvorení svetu bez hraníc, na druhú si chceme uchrániť to naše krásne - slovenské. Poradíte ako na to?

Keď som prechádzal cez buthánske kráľovstvo, zaujali ma štyri zákony, ktoré majú zabezpečovať šťastie ľudí v krajine. Boli to: bezplatné školstvo, zdravotníctvo, prístup k ekologicky čistému jedlu, vode a prostrediu, a zachovanie tradícií. Prve tie tradície dávajú človeku záchranný bod v živote, v rodine.

Na čom teraz pracujete? Čo by ste chceli do budúcnosti ešte preniesť na filmové „plátno“?

Novým filmom bude príbeh kmeňa Suri, ktorý žije na sudánsko - etiópskej hranici. Je to jeden z posledných afrických kmeňov, ktorý si zachováva svoju hrdosť a nechce sa vzdávať tradícií. Bohužiaľ, jeho boj proti ázijským korporáciám, ktoré si prenajímajú ich pôdu od etiópskej vlády, je vopred prehraný. Je to apel na to, aby sme si uvedomili, že za každým našim luxusom sa odohrávajú v treťom svete obrovské tragédie.

Kde a ako dovolenkuje - relaxuje Pavol Barabáš? Natáčate si aj dáke „rodinné“ videá?

A na záver ešte k „výzve“ na vašej stránke „Choď tam, kam chceš ísť“. Prečo by ľudia mali cestovať alebo po Vašom „putovať“?

Práve vtedy, keď sú nespokojní so svojim životom. Nech spoznávajú iné kultúry, iné spôsoby života a myslenia. Cesty pomôžu urobiť si poriadok v rebríčku hodnôt a

Trou de Fer - prvá previsnutá dĺžka poslednej kaskády.

Trou de Fer - postup Koridorom.

vrátiť sa ako iný - spokojnejší človek. To za to stojí, nie? :-)

Otázky pripravila Dagmar Staňová
fotografie poskytol Pavol Barabáš
★ www.k2studio.sk